І.ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Обґрунтування актуальності серії авторських матеріалів з використанням OSINT-технологій

У сучасному інформаційному просторі отримати дані стає дедалі легше, а фейкова інформація поширюється з усе більшими темпами. Тож перед журналістами постають нові виклики. Сьогодні важливо не просто оперативно подавати новини, а глибоко аналізувати суспільно-важливі теми. Особливо в умовах війни, коли в Україні відбувається загострення політичних і соціальних процесів, зростає і попит на незалежну аналітику, фактчекінг, викриття незаконних схем у публічному просторі. Саме тому особливого значення набуває використання OSINT-технологій (OpenSourceIntelligence) у журналістській практиці.

OSINT — це сукупність методів збору та аналізу інформації за допомогою відкритих джерел. Сюди можна віднести роботу з державними реєстрами, відкритими базами даних, офіційними звітами, електронними деклараціями, судовими рішеннями, тендерними платформами. Також до згаданих інструментів належить робота з інформацією з соціальних мереж та інших онлайн-ресурсів. OSINT-технології допомагають журналістам виявляти порушення законодавства, неправомірне використання бюджетних коштів, фіктивну звітність тощо.

Сьогодні в Україні сформовано базову інфраструктуру відкритих даних, яка є надзвичайно корисною для журналістів у їхніх розслідуваннях. Так, наприклад, існують такі платформи як Prozorro, YouControl, Opendatabot, Clarity Project та інші. Завдяки їм можна перевіряти державні закупівлі, декларації посадовців, структуру власності підприємств, судові справи, кримінальні провадження тощо. Однак, через велику кількість ці дані часто складно обробляти та аналізувати. Тому важливо, щоб журналісти володіли навичками OSINT-інструментів.

Серія авторських журналістських матеріалів, підготовлена в межах цієї кваліфікаційної роботи, є прикладом практичного застосування OSINT-інструментів для виявлення непрозорих рішень у сфері публічного управління,

фінансів та взаємодії держави з бізнесом. Усі публікації базуються виключно на відкритих джерелах, перевірених даних та послідовному аналітичному підході. Таким чином, серія матеріалів має високу суспільну значущість, відповідає запиту на якісну журналістику та сприяє зміцненню громадського контролю через публічність і доступність фактів.

1.2. Мета і завдання роботи кваліфікаційної роботи (проєкту)

Мета — дослідити особливості застосування OSINT-технологій у журналістській діяльності та на практиці показати ефективність цих інструментів шляхом створення серії авторських журналістських матеріалів, що базуються на відкритих джерелах.

Завдання:

1. Вивчити теоретичні основи OSINT як напряму в журналістських розслідуваннях.
2. Проаналізувати джерела відкритої інформації, які використовуються для збору журналістських даних.
3. Визначити найбільш ефективні OSINT-інструменти для аналізу закупівель, майна, судових справ, публічної звітності тощо.
4. Підготувати серію журналістських публікацій на основі аналізу відкритих джерел.
5. Дослідити, як OSINT-технології допомагають виявляти суспільно значущі проблеми: порушення, маніпуляції, неефективність у публічному секторі.
6. Оцінити переваги, виклики та обмеження OSINT-підходу на основі власного журналістського досвіду.
7. Узагальнити результати та сформулювати практичні висновки щодо перспектив використання OSINT у журналістиці.

Основна концепція проєкту полягає у створенні серії журналістських матеріалів, які ґрунтуються на аналізі відкритих джерел. Кожна публікація має аналітичну структуру та містить верифіковані дані, що дозволяє підвищити рівень прозорості та інформованості суспільства.

Місія — сприяти зміцненню громадського контролю, популяризації практик роботи з відкритими даними серед журналістів і громадян, а також утвердженню стандартів доказової журналістики.

Об'єкт дослідження —OSINT-інструменти у журналістських розслідуваннях.

Предмет дослідження — практичне застосування методів збору, аналізу й перевірки відкритої інформації під час створення журналістських матеріалів.

1.3. Перелік методів здійснення творчого пошуку

У межах реалізації проєкту було застосовано низку методів, які забезпечили системний, верифікований і фактологічний підхід до підготовки журналістських розслідувань:

- **OSINT-аналіз**

Пошук і обробка даних з відкритих джерел, зокрема:

- публічні реєстри (державні закупівлі, декларації, судові рішення, нерухомість, компанії);
- аналітичні платформи та бази даних (YouControl, Clarity Project, Opendatabot тощо);
- офіційні сайти органів влади, публічні звіти, профілі в ЗМІ.

- **Порівняльний аналіз**

Зіставлення даних із різних джерел задля виявлення суперечностей або ознак прихованої інформації — наприклад, аналіз офіційних заяв у порівнянні з інформацією з державних реєстрів.

- **Фактчекінг і верифікація**

Перевірка правдивості зібраної інформації шляхом підтвердження через кілька незалежних джерел, а також використання надійної первинної документації (тендерні умови, звіти, витяги з реєстрів).

- **Журналістський аналіз**

Формулювання зв'язків між окремими подіями, структурами чи діями посадовців; встановлення причинно-наслідкових залежностей і суспільної ваги опрацьованої інформації.

- **Документування і візуалізація доказів**

Використання скриншотів, витягів із відкритих баз, фрагментів документів для підкріплення викладеного матеріалу та забезпечення прозорості розслідування.

- **Контекстуальне дослідження**

Додатковий аналіз біографічних, майнових та бізнес-зв'язків учасників подій, перевірка бекграунду компаній або посадовців, відстеження історії рішень і заяв.

Завдяки комплексному використанню цих методів вдалося сформувати повноцінну серію журналістських розслідувань, які базуються на перевірених джерелах і виконують не лише інформаційну, а й контрольну функцію.

ІІ. СПЕЦИФІКАЦІЯ СЕРІЇ АВТОСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ

2.1. Теоретико-методологічні засади комунікативного процесу поширення контенту

Журналістські розслідування є важливою частиною демократичного суспільства, оскільки допомагають контролювати дії влади, бізнесу й інших інституцій. Від інших видів журналістики журналістське розслідування відрізняється глибиною перевірки фактів, аналітичністю та, головне, самостійним пошуком нової інформації.

З розвитком цифрових технологій і поширенням відкритих баз даних у практиці розслідувань все більшої значення набуває OSINT (OpenSourceIntelligence) — розвідка на основі відкритих джерел. У журналістиці OSINT — це методика пошуку, збору й аналізу інформації з державних реєстрів, соціальних мереж, картографічних сервісів, баз даних компаній, сайтів держзакупівель тощо. Такі інструменти дозволяють журналістам виявляти порушення, перевіряти факти та робити розслідування, спираючись на доступні для всіх джерела[2].

Одним із найвідоміших прикладів застосування OSINT-інструментів у журналістських розслідуваннях є діяльність міжнародної розслідувальної команди Bellingcat. Ця організація, заснована у 2014 році, здобула світове визнання завдяки своїм глибоким і технологічно підкованим розслідуванням, що базуються виключно на аналізі відкритих даних.

Команда Bellingcat здійснює системний збір, обробку та аналіз інформації з різних відкритих джерел, таких як супутникові знімки, фото- та відеоматеріали соціальних мереж, офіційні реєстри, геолокаційні дані, метадані цифрових файлів тощо. Поєднання цих різнопланових даних дозволяє реконструювати хронологію подій, ідентифікувати учасників, а також виявляти дезінформацію.

Одним із ключових кейсів, що засвідчив ефективність підходу Bellingcat, стало розслідування катастрофи малайзійського пасажирського літака рейсу MH17 у 2014 році. Завдяки аналізу супутникових знімків, відеоматеріалів із соціальних мереж, геолокації та інших відкритих даних, дослідникам вдалося встановити, що літак був збитий із зенітно-ракетної установки «Бук», доставленої на окуповану територію з Російської Федерації. Це розслідування слугувало важливим доказом того, що OSINT-методологія здатна встановлювати правду в складних і політично чутливих ситуаціях.

Зокрема, команда Bellingcat проводить розслідування щодо участі російських військових у збройних конфліктах в Україні та Сирії. У своїх розслідуваннях вони підтверджують присутність і діяльність російських підрозділів шляхом аналізу військової техніки, її переміщень, розташування сил, а також цифрових слідів, залишених військовослужбовцями у соціальних мережах.

Таким чином, діяльність Bellingcat демонструє, що комплексне застосування цифрових інструментів та методів критичного аналізу відкритих джерел дозволяє не лише встановлювати правдиві факти, а й ефективно протидіяти дезінформації, що є надзвичайно актуальним у сучасному інформаційному просторі.

Проте важливо зазначити, що OSINT-інструменти в журналістиці не обмежуються воєнною чи кримінальною тематикою. В Україні дедалі активніше розвиваються розслідування у сфері економіки, державного управління та корупції. Наприклад, розслідувальна агенція Molfar, часто працює із журналістами, надаючи дані з відкритих реєстрів або проводячи аналітику ризикових закупівель, пов’язаних з війною, гуманітарною допомогою чи відбудовою держави.

Авторське розслідування, що стало основою цієї роботи, базується на аналізі відкритих джерел щодо конкурсу на управління ТРЦ «Гулівер», який проводить АРМА (Національне агентство з розшуку та менеджменту активів). У ньому було застосовано інструменти перевірки тендерної документації, бізнес-зв’язків учасників конкурсу, аналізу судових рішень та даних з реєстрів нерухомості. Цей кейс підтверджує, що OSINT дозволяє не лише документувати події, а й виявляти потенційні корупційні ризики в режимі реального часу.

Таким чином, OSINT-технології — це не лише технічний інструмент, а методологічна основа сучасного журналістського розслідування, яка дозволяє ефективно працювати з даними, не порушуючи етичних стандартів і не ризикуючи безпекою журналіста.

Використання OSINT вимагає від журналіста не лише навичок технічного пошуку, а й розуміння методології перевірки джерел. Інформація з відкритих джерел не завжди є правдивою або повною, тому важливим етапом є верифікація: порівняння даних з різних джерел, встановлення першоджерела інформації, аналіз метаданих (зображень, документів), а також критичне мислення щодо контексту та потенційної маніпуляції.

У професійному журналістському середовищі сформувалися етичні та правові рамки використання OSINT. Журналісти мають дотримуватися принципів конфіденційності, аби не завдати шкоди особам, яких стосується розслідування, а також уникати використання методів, що можуть порушувати закони про персональні дані. Водночас самі відкриті джерела не завжди є захищеними від маніпуляцій — саме тому важливо поєднувати автоматизовані інструменти аналізу (наприклад, YouControl, Opendatabot) із людською перевіркою.

Застосування OSINT-інструментів у журналістських розслідуваннях можна умовно поділити на кілька ключових етапів:

- збір інформації — виявлення релевантних баз і документів;
- структурування даних — сортування за типом, датою, джерелом;
- аналіз взаємозв'язків — виявлення зв'язків між особами, компаніями, рішеннями;
- верифікація — підтвердження фактів через незалежні джерела;
- публікація результату — з обов'язковим зазначенням джерел.

Практика роботи з кейсом АРМА та ТРЦ «Гулівер» продемонструвала ефективність такого підходу. Завдяки OSINT вдалося:

- встановити, що у конкурсі брали участь пов'язані між собою компанії;
- проаналізувати, хто з них отримував державні контракти раніше та на яких умовах;
- виявити потенційні ознаки формального конкурсу та політичного тиску;
- отримати експертні коментарі щодо законності дій АРМА, спираючись на судові рішення та відкрите розслідування.

Кейс із ТРЦ «Гулівер» став показовим прикладом того, як журналістські навички можуть ефективно поєднуватися з інструментами OSINT. Це дозволяє говорити про становлення в Україні нової моделі розслідувальної журналістики — технічно озброєної, юридично обґрунтованої та етично відповідальної.

2.2. Структура і рубрикація медіапроєкту

Журналістське розслідування, що стало основою проєкту, лягло в основу серії матеріалів, створених інформаційному агентстві «Українські національні новини» (УНН). Матеріали публікувалися під псевдонімом «Ліля Подоляк», що дозволило гарантувати безпеку журналістів в умовах підвищеної уваги до теми.
Загалом у межах проєкту було підготовлено 14 матеріалів, з яких до фінальної добірки включено 6 ключових публікацій, що найповніше ілюструють логіку OSINT-розслідування, прикладну методологію та журналістську обробку фактів. Усі вони присвячені аналізу обставин проведення конкурсу АРМА щодо управління ТРЦ «Гулівер», виявленню ознак можливих порушень, конфліктів інтересів та зловживань. Зокрема, це матеріали про фігурування переможця у кримінальному провадженні, наявність боргів перед податковою, ймовірну пов’язаність учасників конкурсу між собою, а також реакцію суду на скарги, подані у зв’язку з цим конкурсом.
Публікації виходили в рамках загальної редакційної сітки агентства, без створення окремої рубрики для розслідувань. Тексти формально належали до новинної рубрики «Економіка», однак за змістом мали аналітичну глибину і повністю відповідали ознакам журналістського розслідування. Робота над проєктом тривала протягом листопада 2024 року – квітня 2025 року, що дозволило забезпечити регулярність публікацій і вибудувати логічну структуру розкриття теми.
Під час підготовки матеріалів авторка працювала у команді журналістів таз редактором, який здійснював фінальну вичитку текстів і надавав професійні коментарі щодо змісту й подачі текстів. Така співпраця дозволила глибше зрозуміти редакційний процес та адаптувати OSINT-методики до реального формату роботи інформаційного агентства.

2.3. Контент та засоби виразності

Матеріали, створені в межах роботи над проєктом, поєднують аналітичний стиль викладу, орієнтований на доказову базу, із засобами виразності, характерними для сучасної журналістики розслідувань. Попри

використанняOSINT-інструментів в роботі, важливу роль у підготовці публікацій відігравали й традиційні журналістські методи збору інформації.

У процесі розслідувань авторка зверталася по коментарі до профільних експертів у галузі права, антикорупційної політики та державного управління. Завдяки фаховим оцінкам вдавалося не лише підтвердити окремі аналітичні припущення, а й глибше зрозуміти юридичний та процедурний контекст. Окремі аспекти діяльності учасників конкурсів, викладені в матеріалах, були також з'ясовані під час прямих комунікацій із представниками органів влади, у тому числі в ході відкритих заходів і зустрічей з представниками засобів масової інформації, де авторка проєкту мала змогу поставити уточнювальні запитання.

Значущим інструментом стала взаємодія з інституційними джерелами. Зокрема, на адресу Державної аудиторської служби України було направлено запит із проханням провести моніторинг однієї із закупівель, яка викликала суспільний інтерес. Також надсилалися офіційні запити до Національного агентства з питань розшуку та менеджменту активів (АРМА) з метою отримання коментарів та роз'яснень щодо передачі в управління ТРЦ «Гулівер». У деяких випадках використовувалася інформація, що вже набула публічного статусу, зокрема матеріали інших медіа, повідомлення у відкритих джерелах і соціальних мережах.

До розслідувань активно залучалася офіційна документація — витяги з державних реєстрів, судові ухвали (переважно Шевченківського районного суду м. Києва), публічні звіти, а також відомості з Єдиного реєстру платників податків. Усі ці джерела використовувалися для підтвердження фактів, виявлення прихованих зв'язків і доповнення інформаційної картини.

У візуальному оформленні матеріалів застосовувалися скриншоти з офіційних реєстрів, копії документів, фрагменти документації на запити та звернення, а також зображення об'єктів розслідування (наприклад, будівлі ТРЦ «Гулівер»). Також використовувалися скриншоти з баз даних, таких як Prozorro, YouControl, судові реєстри, що дозволяло не лише проілюструвати джерела

інформації, а й надати читачеві можливість самостійно переконатися в правдивість наведених фактів.

Загалом контент проєкту сформовано відповідно до стандартів інформаційного агентства: з чіткою структурою матеріалів, дотриманням принципів верифікації даних, зваженим тоном викладу та послідовним використанням засобів наочності, що підвищують зрозумілість і довіру до оприлюдненого розслідування.

2.4. Технічні й програмні засоби

У сучасній журналістиці розслідувань методологія OSINT (OpenSourceIntelligence) передбачає використання широкого спектра цифрових інструментів і програмних рішень для збору, обробки, систематизації та верифікації інформації з відкритих джерел[3]. Наприклад, **RocketReach, Whitepages, PeopleFinder, 192, PeopleLooker** — це сервіси, які дозволяють знаходити контактну інформацію, місце проживання, номер телефону або соціальні зв’язки людини. Для ідентифікації облич або відстеження цифрового профілю особи широко використовуються **PimEyes**та **X-Ray**, які надають візуальний пошук та зведення із відкритих джерел. У сфері соціальних мереж ефективним є інструмент **WhatsMyName**, що дозволяє знайти акаунти користувача на десятках платформ. Додатково, **OpenSanctions** є важливим джерелом для перевірки фізичних та юридичних осіб на предмет потрапляння до санкційних списків. Ці інструменти формують основу технічного інструментарію OSINT-аналітика, забезпечуючи доступ до правдивої та релевантної інформації. До найбільш поширених інструментів, якими користуються журналісти, належать платформи відкритих даних про юридичних осіб (наприклад, YouControl, Opendatabot), пошукові системи по судових рішеннях, сервіси аналітики фінансових потоків, інструменти картографування (GoogleMaps, Wikimapia, SentinelHub), трекери літаків і суден (Flightradar24, MarineTraffic), інструменти зворотного пошуку зображень (GoogleImages, TinEye, YandexImages), а також спеціалізовані платформи з візуалізації зв’язків — такі як Maltego, SpiderFoot, Visallo.

У межах реалізації медіапроєкту застосовувався комплекс таких технічних та програмних засобів, адаптований до цілей розслідування. Зокрема, основну роль відігравали інструменти пошуку в офіційних базах даних: **Prozorro**— для аналізу участі компаній у державних закупівлях, **YouControl**— для отримання досьє на юридичних осіб та виявлення зв'язків між фігурантами, **Єдиний державний реєстр судових рішень** — для перевірки судових проваджень, **Єдиний реєстр платників податків**— для верифікації статусу платника ПДВ. У деяких випадках використовувалися інструменти соціальних мереж (Facebook, Telegram) як додаткові джерела інформації про осіб, пов'язаних із предметом розслідування, або для фіксації публічних заяв та офіційних коментарів.

Також у процесі збору інформації було направлено інформаційні запити до Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА), а також звернення до Державної аудиторської служби України з проханням провести моніторинг закупівель, що дозволило отримати додаткові підтвердження та офіційну позицію уповноважених органів. В окремих випадках використовувався елемент журналістського експерименту — під час особистих зустрічей або пресконференцій журналістка ставила фігурантам питання, пов'язані з темою розслідування, з метою фіксації їх реакції або уточнення позиції. Окрім того, значну роль відіграв моніторинг інших медіа, що дозволяло своєчасно реагувати на появу нових публікацій або повідомлень, пов'язаних із темою розслідування.

Для систематизації, збереження й обробки зібраних даних використовувалися хмарні інструменти GoogleDrive, GoogleSheets та GoogleDocs, які забезпечували можливість структурованого зберігання інформації[9], спільної роботи над аналітичними документами та візуалізації зв'язків між подіями й суб'єктами розслідувань.

Таким чином, технічні компоненти підготовки журналістських матеріалів у межах цього проєкту спиралася на поєднання класичних OSINT-інструментів із традиційними методами журналістської перевірки фактів, що дозволило

забезпечити високий рівень правдивості та аналітичної глибини кожного з оприлюднених матеріалів.

2.5. Сфера застосування та результати апробації

Практична частина бакалаврської кваліфікаційної роботи була реалізована у вигляді серії журналістських матеріалів, опублікованих на сайті інформаційного агентства «Українські національні новини». Усього в рамках проєкту було підготовлено та оприлюднено 14 матеріалів, об’єднаних спільною тематикою — дослідженням конкурсу, який проводить Національне агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА) щодо визначення управителя для арештованого об’єкта — ТРЦ «Гулівер» у Києві. Зокрема, це дозволило відстежити реакцію аудиторії на тему, яка має суспільний інтерес, та оцінити ефективність подачі матеріалу. Загалом усі розслідування в сумі набрали понад 1,84 млн переглядів.

Найбільше охоплення мав матеріал «Суд у Києві 15 січня розгляне позов власника «Гуліверу» Поліщука до АРМА через заяву Думи про його зв’язки з РФ», який зібрав 202057переглядів, що, ймовірно, пов’язано з резонансністю теми. Найменше переглядів зібрав матеріал «Голова АРМА Дума готує новий конкурс на управителя для «Гуліверу» та попереджає про можливі кримінальні справи» — 7 104 перегляди, що пояснюється меншою увагою до теми або розміщенням у менш активний для сайту період.

Апробація результатів проєкту в реальному медіасередовищі дозволила перевірити не лише актуальність теми та валідність зібраної інформації, але й ефективність журналістського формату в подачі OSINT-досліджень. Також було отримано зворотний зв’язок від редактора, який допоміг скоригувати подачу матеріалів відповідно до вимог інформаційного агентства, не втрачаючи при цьому акценту розслідування.

Матеріали були використані в інформаційній сітці ресурсу як частина економічного та суспільного блоку, що доводить їхню універсальність і здатність інтегрувати OSINT-розслідування у формат щоденної редакційної роботи. Така апробація продемонструвала, що подібний формат розслідувань

може бути успішно застосований у традиційних новинних медіа, а не лише в нішевихрозслідувальних виданнях.

2.6. Висновки

У межах проєкту було досліджено можливості та ефективність використання OSINT-технологій у журналістських розслідуваннях. Теоретична частина проєкту висвітлила суть відкритої розвідки як методу збору та аналізу інформації з відкритих джерел, а також окреслила особливості застосування OSINT у світовій та українській журналістиці. Розглянуто приклади успішних розслідувань міжнародної спільноти Bellingcat, аналітичного центру «Мольфар» та інших практик, які доводять, що робота з відкритими даними є не лише ефективною, а й безпечною альтернативою традиційним методам журналістського збору інформації.

Практична частина була реалізована у вигляді серії журналістських публікацій, присвячених аналізу конкурсу Національного агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА) на визначення управителя для арештованого ТРЦ «Гулівер». Усього було створено 14 матеріалів, які публікувалися на сайті інформаційного агентства УНН під псевдонімом «Ліля Подоляк». У ході розслідування використовувалися такі інструменти, як YouControl, Opendatabot, Prozorro, Єдиний державний реєстр судових рішень.

Результати дослідження підтвердили, що OSINT-технології є ефективним інструментом у руках журналіста: вони дозволяють швидко отримувати правдиву інформацію, встановлювати зв’язки між суб’єктами, виявляти порушення та формувати повноцінну доказову базу. Окрім того, практика показала, що навіть у межах інформаційного агентства, без окремої рубрики, можливо впроваджувати аналітичні матеріали розслідувального типу, адаптовані до щоденної редакційної роботи.

Таким чином, проєкт, створений в межах кваліфікаційної бакалаврської роботи, продемонстрував, що OSINT — це не лише технічні інструменти, а повноцінна методологія, яка трансформує підходи до сучасної розслідувальної журналістики в Україні. Поєднання відкритих даних, аналітичного мислення та

дотримання журналістських стандартів дає змогу розкривати теми суспільного значення та зміцнювати довіру до медіа в умовах воєнного часу, політичної нестабільності й інформаційної турбулентності.